EPISTOLA 2 - Către prietenul Grigorie

I

Am recunoscut scrisoarea ta, ca şi cei care recunosc pe copiii prietenilor lor după asemănarea pe care aceştia o au cu părinţii lor. Căci să nu spui că înfăţişarea (configuraţia) locului nu determină şi o importantă punere în mişcare, prin provocarea, în sufletul tău, a unei anumite dispoziţii ca să trăieşti împreună cu noi, înainte de a cunoaşte ceva despre modul şi forma vieţii noastre, aceasta fiind în realitate propria ta gândire, demnă îndeosebi de sufletul tău, care ia în calcul toate cele pământeşti, aşa încât nimic (să nu lipsească) în compararea fericirii care ne aşteaptă potrivit făgăduinţelor. Dar eu, câte fac eu însumi în această pustie noaptea şi ziua, mă ruşinez să le descriu, căci am părăsit într-adevăr viaţa de lume (civilă), ca pricinuitoare de nenumărate rele, dar n-am reuşit să mă părăsesc pe mine însumi. Dimpotrivă, sînt la fel cu cei care merg la mare şi sub pretextul lipsei de experienţă la navigaţie sînt neliniştiţi şi sînt cuprinşi de rău de mare; sînt incomodaţi de mărimea corăbiei, pentru că din cauza ei se balansează mult, şi când trec de acolo în barcă sau în vaporaş, au din nou rău de mare şi sînt ameţiţi, pentru că răul de mare şi amăreala bilei (vomarea) îi însoţesc pretutindeni. Ceva asemănător se întâmplă şi cu noi. Atâta timp cît purtăm cu noi patimile din noi (care îşi au lăcaşul în noi), suntem pretutindeni în aceleaşi nelinişti; aşa încât n-am câştigat nimic important din această pustie. In orice caz câte va trebui să facem şi câte ne vor face în stare să urmăm paşii Celui Care ne-a arătat drumul mântuirii, prin cuvintele: "Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea, şi să-Mi urmeze Mie" (Matei 16, 24), sînt următoarele:

II

Trebuie să ne străduim să păstrăm mintea în stare de linişte. Pentru că aceasta este ca ochiul care prin neîncetata lui mişcare, când întorcându-se spre cele din dreapta şi din stânga, când întorcându-se, cu regularitate, în sus şi în jos, nu poate să vadă clar ceea ce se află înaintea lui, ci privirea lui trebuie să se fixeze ferm către obiectul privit, dacă e cazul să stabilească un aspect clar al lui; astfel şi mintea omului, când este purtată de nenumărate griji lumeşti nu este în stare să fixeze adevărul. Pe acela, spre exemplu, care nu s-a înfăşurat cu legăturile căsătoriei, îl tulbură dorinţele furioase şi pasiunile greu de stăpânit şi iubirile dezesperante; dar pe acela care este deja legat cu soţie îl stăpâneşte altfel de nelinişte, cum este, în cazul celui fără copii, dorinţa copiilor, în cazul celui care are copii, protejarea soţiei, grija de casă, supravegherea slugilor, paguba din convenţii, certurile cu vecinii, procesele la tribunale, riscurile din negoţ, oboselile bunei lucrări a ogoarelor. Fiecare zi care vine aduce cu ea o examinare deosebită a sufletului. şi nopţile, care liberează de grijile zilei, vrăjesc mintea cu visările (imaginaţiile) lor. Iar de acestea există o singură scăpare, separarea de toată lumea. Dar separarea de lume nu înseamnă simplu îndepărtarea trupească de ea, ci desprinderea sufletului de simpatia faţă de trup, în aşa măsură încât cineva să devină fără ţară, fără casă, fără prieten, sărac, fără avere personală, fără mijloace de întreţinere, fără întreprinderi, fără relaţii sociale, necunoscător al învăţămintelor omeneşti, gata să primească în inimă impresii care iau naştere din învăţătura dumnezeiască. Dar pregătirea inimii pentru aceasta este dezvăţarea celor învăţate din obiceiul rău, care o stăpâneau deja. Căci nici pe tăbliţa de ceară nu este posibil să scrie cineva, dacă n-a înlăturat mai întâi literele care erau scrise pe ea mai înainte; nici sufletul nu este cu putinţă să fie aprovizionat cu dogmele dumnezeieşti, dacă n-au fost scoase (mai întâi) preocupările lui din obicei. Spre acest scop, aşadar, pustia ne procură cel mai mare folos, îmblânzind patimile noastre şi dând gândului odihna ca să le dezrădăcineze desăvârşit din suflet. Căci, aşa cum animalele sălbatice sînt uşor de condus când sînt îmblânzite, la fel şi plăcerile, mâniile şi supărările rele, veninoase împotriva sufletului, când sînt îmblânzite prin linişte şi încetează să mai irite prin continuă excitare, devin uşor de învins prin puterea raţiunii. Prin urmare, locul trebuie

să fie exact cu specificul nostru, îndepărtat de relaţia cu oamenii, aşa încât legătura exercitării (ascezei) să nu depindă de nici una din grijile (nevoile) externe. Iar exercitarea pietăţii hrăneşte sufletul cu gândiri dumnezeieşti. Aşadar ce este mai fericit decât să imite cineva pe pământ tovărăşia (corul) îngerilor? O dată cu zorii zilei să se grăbească la rugăciune, ca să laude pe Ziditorul cu imne şi cântări! Apoi, după ce soarele va lumina clar, să se întoarcă la lucrări, în timp ce rugăciunea să-l însoţească toată vremea! Aşa încât să facă plăcute lucrările lui cu imne ca şi cu sarea! Pentru că îndulcirile imnelor avantajează starea sufletească în care predomină bucuria, şi nu supărarea. Aşadar, începutul purificării sufletului este liniştea, potrivit căreia nici limba nu discută chestiuni (fapte) omeneşti, nici ochii nu privesc trupurile parfumate şi armonioase, nici urechea nu atrage atenţia sufletului spre ascultarea melodiilor care sînt compuse pentru a produce plăcere (voluptate), sau spre cuvintele oamenilor glumeţi şi hazlii, ceva care are, prin excelenţă, puterea să dezorganizeze marea atenţiune a sufletului, pentru că mintea, când nu este împrăştiată către cele din afară şi nu se răspândeşte prin simţuri către lume, se întoarce la sine şi de la sine se înalţă către înţelegerea lui Dumnezeu. Dar îndată ce frumuseţea este înconjurată de splendoare şi este luminată de Acela, uită chiar şi propria ei natură; nu antrenează sufletul spre grija pentru hrană, nici spre îngrijirea pentru îmbrăcăminte, ci, eliberată de grijile pământeşti, toată atenţia ei trece la dobândirea bunurilor veşnice, adică la: cum să dobândească înţelepciunea şi curajul, dreptatea şi prudenţa, precum şi atâtea alte virtuţi, care se clasează în cele generale de mai sus, care fac în stare bărbatul bun să îndeplinească toate îndatoririle vieţii.

III

Dar cale foarte importantă pentru aflarea îndatoririlor este şi studierea Scripturilor inspirate de Dumnezeu, căci în acestea se cuprind şi (sfaturile) poruncile referitoare la faptele şi vieţile fericiţilor bărbaţi, transmise în scris ca chipuri vii ale conduitei bineplăcute lui Dumnezeu, puse înaintea oamenilor pentru imitarea faptelor bune ale lor. Astfel, deci, fiecare om pentru ceea ce simte că-i lipseşte, găseşte pâinea binecuvântată spre remediul bolii ca şi de la o oarecare clinică obştească, dacă s-a consacrat imitării corespunzătoare.

şi într-adevăr prietenul înţelepciunii deschide fără întrerupere istoria lui Iosif şi învaţă de la acesta faptele înţelepte, aflând la el nu numai simplă înfrânare în faţa plăcerilor, dar şi înclinare în mod statornic spre virtute. Iar curaj (bărbăţie) învaţă de la Iov, care nu numai când viaţa lui s-a schimbat într-o situaţie cu totul opusă, când a ajuns dintr-odată din bogat sărac şi din cu copii buni fără copii, a rămas neclintit, păstrând totdeauna neumilit cugetul sufletului, şi n-a fost cuprins de mânie nici când prietenii care au venit să-l consoleze aprobau şi măreau nenorocirile lui. Iarăşi, dacă reflectează cineva cum s-ar putea să devină in acelaşi timp blând şi mărinimos, aşa încât mânia s-o folosească împotriva păcatului, iar bunătatea faţă de oameni, va găsi pe David într-adevăr viteaz în acte de bravură războinică, dar blând şi neclintit în răzbunarea împotriva vrăjmaşilor. Un asemenea a fost şi Moise, care înălţa cu mânie statura lui faţă de cei care păcătuiau împotriva lui Dumnezeu, dar calomniile împotriva lui însuşi le suporta cu bunătate de suflet. şi în general, aşa cum pictorii, când pictează chipuri după modele, se străduiesc să transmită caracterul modelului tehnicii lor (pentru a realiza un tablou frumos), la fel şi cel care se străduieşte să se realizeze pe sine desăvârşit în fiecare fel de virtute, trebuie să privească la vieţile sfinţilor, ca şi cel care lucrează şi finisează statui, şi să-şi însuşească bunătatea acelora prin imitare.

IV

La rândul lor, rugăciunile, urmând lecturile, află sufletul mai întinerit şi mai viguros, aşa încât (acesta) se pune în mişcare către Dumnezeu din plăcere. Dar rugăciunea bună este aceea care inspiră în suflet adevărata noţiune (cunoaştere) a lui Dumnezeu. Iar

lăcaşul lui Dumnezeu este acesta, să nu aibă nimeni pe Dumnezeu stabilit înlăuntrul lui din amintire. şi devenim biserici ale lui Dumnezeu atunci când înlănţuirea amintirii nu se desprinde de grijile lumeşti şi mintea nu se tulbură de patimile neaşteptate. Iubitorul de Dumnezeu se retrage la Dumnezeu - evitând toate cele de mai sus şi alungând patimile care îl provoacă la necumpătare şi stăruie în îndeletnicirile care conduc la virtute.

V

Iar înainte de toate trebuie să se îngrijească să nu se amestece in discuţii, când nu cunoaşte, ci, să întrebe fără ceartă, să răspundă fără dispreţ, să nu întrerupă convorbirea când ar spune ceva folositor, nici să nu dorească să intercaleze ostentativ cuvântul lui, observând echilibrul cuvântului şi al ascultării; să înveţe (de la altu1) fără ruşine şi să înveţe (pe altul) fără invidie; şi, dacă ar fi învăţat de altul, să nu ascundă (aceasta), ca femeile uşuratice, care prezintă pe copiii născuţi din flori ca ai lor, ci să arate cu recunoştinţă pe tatăl cuvântului. Iar tonul vocii să-l potrivească aşa încât nici urechea să nu-l scape din cauza slabei lui intensităţi şi nici supărător să nu fie din cauza marii lui intensităţi. Să exteriorizeze cuvântul după ce mai întâi a examinat în sine ce anume e cazul să spună. Să fie binevoitor în discuţii şi plăcut în vorbiri, să nu urmărească să se facă agreabil prin glumă, ci să-şi păstreze farmecul prin sfătuire binevoitoare (generoasă). Să înlăture asprimea totdeauna, chiar şi atunci când este absolut necesar să mustri. Căci, dacă vei arăta de la început modestie şi smerenie, te vei face agreabil celui care are nevoie de vindecare. Dar, de multe ori, ne este folositor şi modul mustrării profetului care, lui David, când păcătuise, nu i-a pronunţat hotărârea de condamnare, ci folosind o persoană imaginară, s-a instituit judecătorul propriului lui păcat; aşa încât după ce el însuşi a pronunţat dinainte judecata împotriva sa, să nu mai poată să acuze pe cel care a blamat.

VI

Gândirii umilite şi împovărate îi urmează privirea întristată şi înjosită, înfăţişarea neîngrijită, păr neîngrijit, îmbrăcăminte murdară, aşa încât cele pe care le fac cei care poartă doliu cu prefăcătorie, acestea ni se înfăţişează în mod automat. Tunica (să fie) strânsă cu curea pe corp; iar încingerea să nu fie deasupra stomacului, lucru care este femeiesc, şi nici lăbărţată, aşa încât tunica să fâlfâie, ceea ce este lucru prostesc. La fel, mersul să nu fie nici încet, ca să arate lenevirea sufletului, nici vioi şi de paradă, ca să exprime pasiunile lui puternice. Destinaţia îmbrăcămintei este una, aceea ca să îndeplinească acoperirea trupului în mod satisfăcător, pe timp de iarnă şi de vară, şi să nu urmărească nici strălucirea în privinţa culorii, nici fineţea şi supleţea în privinţa confecţionării; căci aceasta să n-o urmărească nimeni, adică culori deschise la îmbrăcăminte, spre a egala în îmbrăcăminte împodobirea femeiască, pe care acelea o adaptau, vopsindu-şi obrajii şi părul cu culori tehnice. Dar şi în grosime tunica să fie în aşa fel încât să nu fie nevoie de îmbrăcăminte ajutătoare, ca să încălzească pe cel ce o poartă. Iar încălţămintea să fie ieftină după valoare, dar să acopere îndeajuns nevoia. Dar, ca să scurtăm, aşa cum în îmbrăcăminte se cuvine ca oricine să urmărească necesarul, la fel şi în hrană pâinea să satisfacă nevoia pentru sănătate şi apa să vindece setea, precum, de asemenea, şi produsele naturale care ajută să se păstreze tăria corpului pentru nevoile indispensabile. Să mănânce, dar fără să arate lăcomie sălbatică, ci păstrând pretutindeni statornicia şi bunăvoinţa şi cumpătarea în faţa plăcerilor. Nici atunci (când mănâncă) să nu aibă mintea oprită de la gândirea despre Dumnezeu, ci să ia motiv pentru preamărirea Lui de la natura alimentelor şi de la structura corpului ce le primeşte, cum au fost concepute de Cel care a rânduit toate felurile diferite de alimente corespunzătoare particularităţilor corpurilor. Inainte de masă să se facă rugăciuni adaptate dărniciilor lui Dumnezeu, şi acelea pe care le dă acum şi acelea pe care le va strânge pentru viitor. La fel şi rugăciunile de după masă, care cuprind mulţumirea pentru cele date şi cererea pentru cele făgăduite. Să fie stabilită o oră

precisă pentru masă, aceeaşi în fiecare zi, aşa încât din cele douăzeci şi patru de ore ale zilei şi nopţii, numai aceasta să fie destinată corpului, iar timpul celorlalte ascetul să-l folosească în lucrări ale minţii (gândirii). Iar somnul să fie uşor şi acomodat, urmând în mod natural măsura hranei, dar să fie întrerupt în mod deliberat pentru studierea problemelor importante. Pentru că încredinţarea somnului greu, care, prin relaxarea membrelor, procură prilej pentru închipuiri neraţionale, poartă pe cei care dorm în acest mod la moarte zilnică. Dar ceea ce este pentru alţii zorii zilei, aceasta este pentru asceţii pietăţii miezul nopţii, când liniştea nopţii procură recreere în suflet; pentru că atunci nici ochii, nici urechile nu comunică inimii audiţii şi spectacole păgubitoare, ci singură mintea comunică de la sine cu Dumnezeu şi se îndreaptă pe sine prin amintirea păcatelor, dar îşi pune sieşi hotărâri pentru îndepărtarea răului şi cere de la Dumnezeu colaborarea (ajutorul) pentru terminarea celor cercetate.

http://www.sfantulvasilecelmare.info/epistola-catre-Grigorie.php